

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Krzysztof Czub

SERIA AKADEMICKA

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Krzysztof Czub

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 30 czerwca 2021 r.

Recenzent
Dr hab. Adrian Niewęłowski

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Anna Krzesz

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-267-8

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Rozdział I	
Pojęcie dóbr niematerialnych, własności intelektualnej i przemysłowej	19
1. Dobra niematerialne	19
2. Własność intelektualna i własność przemysłowa	23
3. Własność intelektualna a prawo własności intelektualnej	24
4. Tryby uzyskiwania ochrony dóbr niematerialnych	25
Rozdział II	
Ogólna charakterystyka praw podmiotowych chroniących dobra niematerialne	30
1. Uwagi wstępne	30
2. Koncepcja własnościowa praw na dobrach niematerialnych	31
3. Teoria dualistyczna praw na dobrach niematerialnych	34
3.1. Prawa majątkowe	34
3.2. Prawa osobiste	35
4. Wspólność praw własności intelektualnej	41
4.1. Powstanie stosunku współtwórczości dobra niematerialnego	41
4.1.1. Uwagi ogólne	41
4.1.2. Prawo autorskie	41
4.1.3. Prawo własności przemysłowej	48
4.2. Charakter wspólnego prawa do dobra niematerialnego	52
4.2.1. Uwagi ogólne	52
4.2.2. Prawo autorskie	53
4.2.3. Prawo własności przemysłowej	56
5. Ochrona sądowa własności intelektualnej – uwagi ogólne	61
5.1. Cywilnoprawna ochrona własności intelektualnej (sprawy własności intelektualnej)	61
5.2. Sądowa kontrola rozstrzygnięć Urzędu Patentowego RP	62
5.3. Związanie sądu cywilnego decyzją Urzędu Patentowego RP	66

Rozdział III

Podmioty praw własności intelektualnej	69
1. Twórca	69
2. Pracodawca/zamawiający	70
2.1. Prawo autorskie	70
2.2. Prawo własności przemysłowej	76
3. Skarb Państwa	87
4. Producent lub wydawca	89
5. Podmioty uprawnione do utworów połączonych	91

Rozdział IV

Podstawowe zasady ochrony przedmiotów własności intelektualnej	92
1. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego	92
1.1. Przedmiot prawa autorskiego	92
1.1.1. Definicja utworu	92
1.1.2. Typologia utworów	106
1.2. Prawa autorskie	112
1.2.1. Autorskie prawa majątkowe	113
1.2.1.1. Katalog praw	113
1.2.1.2. Ograniczenia praw – dozwolony użytek	119
1.2.1.3. Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi	144
1.2.2. Autorskie prawa osobiste	152
1.2.2.1. Prawo do autorstwa utworu oraz decydowania o jego oznaczeniu	153
1.2.2.2. Prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności	159
1.2.2.3. Prawo do nienaruszalności treści i formy (integralności) utworu	165
1.2.2.4. Prawo wypowiedzenia albo odstąpienia od umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub o korzystanie z utworu ze względu na istotne interesy twórcze autora (prawo wycofania dzieła z obiegu)	174
1.2.2.5. Prawo wprowadzania zmian w utworze w związku z jego rozpowszechnianiem (nadzór autorski)	176
1.2.2.6. Prawo żądania udostępnienia oryginału utworu (prawo dostępu do dzieła)	179
1.2.2.7. Prawo decydowania o losach oryginału dzieła plastycznego znajdującego się w miejscu publicznie dostępnym	180
1.2.2.8. Prawo do dobrej sławy dzieła	181
1.2.2.9. Prawo do dobrej sławy autora	183
1.2.2.10. Prawo do tajemnicy autorskiej	183
2. Przedmioty praw pokrewnych (sąsiednich)	184
2.1. Artystyczne wykonania	186
2.1.1. Definicja artystycznego wykonania	186

2.1.2. Prawa do artystycznego wykonania	188
2.2. Fonogramy	190
2.2.1. Definicja fonogramu	190
2.2.2. Prawo do fonogramu	190
2.3. Wideogramy	192
2.3.1. Definicja wideogramu	192
2.3.2. Prawo do wideogramu	192
2.4. Nadania programów	193
2.4.1. Definicja nadania programu	193
2.4.2. Prawo do nadania programu	194
2.5. Pierwsze wydania	194
2.5.1. Definicja pierwszego wydania	194
2.5.2. Prawo do pierwszego wydania	194
2.6. Wydania krytyczne i naukowe	195
2.6.1. Definicja wydania krytycznego i naukowego	195
2.6.2. Prawo do wydania krytycznego i naukowego	195
3. Wynalazki	195
3.1. Definicja wynalazku	195
3.2. Nabycie patentu	208
3.3. Patent	220
3.4. Wynalazki biotechnologiczne jako szczególny rodzaj wynalazków i ich ochrona	227
3.5. Prawa osobiste twórców projektów wynalazczych	232
3.5.1. Uwagi ogólne	232
3.5.2. Prawo do autorstwa projektu wynalazczego oraz decydowania o jego oznaczeniu	233
3.5.2.1. Uprawnienie do występowania w charakterze twórcy	233
3.5.2.2. Uprawnienie do żądania wskazania twórcy w zgłoszeniu projektu wynalazczego	233
3.5.2.3. Uprawnienie do żądania wymienienia twórcy w opisach, rejestrach oraz innych dokumentach i publikacjach	234
3.5.3. Prawo decydowania o ujawnieniu projektu wynalazczego	235
3.5.4. Prawo do integralności projektu wynalazczego	236
3.5.5. Inne prawa osobiste twórcy projektu wynalazczego	237
4. Wzory użytkowe	237
4.1. Definicja wzoru użytkowego	237
4.2. Nabycie prawa ochronnego na wzór użytkowy	243
4.3. Prawo ochronne na wzór użytkowy	245
5. Topografie układów scalonych	247
5.1. Definicja topografii układu scalonego	247
5.2. Nabycie prawa z rejestracji topografii układu scalonego	248
5.3. Prawo z rejestracji topografii układu scalonego	249
6. Wzory przemysłowe	252
6.1. Definicja wzoru przemysłowego	252

6.2. Nabycie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego	264
6.3. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego	276
7. Znaki towarowe	279
7.1. Przedmiot ochrony	279
7.1.1. Definicja znaku towarowego	279
7.1.2. Typologia znaków towarowych	294
7.1.3. Normatywne kategorie znaków towarowych	300
7.2. Nabycie prawa ochronnego na znak towarowy	307
7.3. Prawo ochronne na znak towarowy	327
8. Oznaczenia geograficzne	334
8.1. Definicja oznaczenia geograficznego	334
8.2. Nabycie prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego	342
8.3. Prawo z rejestracji oznaczenia geograficznego	344
9. Nazwy domen internetowych	345
9.1. Definicja nazwy domeny internetowej	345
9.2. Ochrona prawna nazwy domeny internetowej	346
10. Projekty racjonalizatorskie	347
10.1. Definicja projektu racjonalizatorskiego	347
10.2. Ochrona prawna projektu racjonalizatorskiego	350
11. <i>Know-how</i>	354
11.1. Definicja <i>know-how</i>	354
11.2. Ochrona prawna <i>know-how</i>	359
12. Firma	362
12.1. Firma jako oznaczenie przedsiębiorcy	362
12.2. Funkcje firmy	365
12.3. Zasady prawa firmowego	366
12.4. Ochrona prawna firmy	367
13. Inne oznaczenia odróżniające używane w obrocie (nazwy i oznaczenia handlowe)	369
13.1. Oznaczenie przedsiębiorstwa	369
13.2. Nazwa zespołów lub zgrupowań osób podejmujących wspólną działalność (gospodarczą lub artystyczną)	372
14. Bazy danych	374
14.1. Definicja bazy danych	374
14.2. Ochrona prawna bazy danych jako utworu	375
14.3. <i>Sui generis</i> ochrona prawna bazy danych	376

Rozdział V

Przenoszenie praw własności intelektualnej i licencje	381
1. Uwagi ogólne	381
2. Umowy przenoszące prawa własności intelektualnej	382
3. Umowy licencyjne	383
3.1. Ogólna charakterystyka umów licencyjnych	383
3.2. Typologia umów licencyjnych	386

3.2.1. Licencje typowe	386
3.2.2. Szczególne rodzaje licencji	389
3.2.3. Korzystanie z utworów niedostępnych w obrocie handlowym (utworów <i>out of commerce</i>)	392
3.3. Prawo do wynagrodzenia	394
4. Ustawowe wymogi dotyczące redagowania umów autorskoprawnych	396

Rozdział VI

Naruszenia praw własności intelektualnej i cywilnoprawne

środki ich ochrony	400
1. Prawo autorskie	400
2. Prawo własności przemysłowej	403
2.1. Zasady ogólne	403
2.2. Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych	404
2.3. Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych ...	409
3. Ochrona kumulatywna	431
4. Postępowanie w sprawach własności intelektualnej	432
4.1. Definicja spraw własności intelektualnej	432
4.2. Sądy własności intelektualnej	434
4.3. Przymus adwokacko-radcowsko-rzecznikowski	436
4.4. Specyficzne roszczenia w sprawach własności intelektualnej	437
4.4.1. Uwagi ogólne	437
4.4.2. Tymczasowe środki ochrony	438
4.4.2.1. Zabezpieczenie środka dowodowego	439
4.4.2.2. Wyjawienie lub wydanie środka dowodowego	441
4.4.2.3. Wezwanie do udzielenia informacji	443
4.4.3. Postępowanie zabezpieczające	445
4.4.4. Powództwa szczególne	448
5. Przedawnienie roszczeń cywilnoprawnych w sprawach własności intelektualnej	451
5.1. Uwagi ogólne	451
5.2. Przedawnienie roszczeń w prawie autorskim	454
5.3. Przedawnienie roszczeń w prawie własności przemysłowej	455

Rozdział VII

Uwagi (opozycje), sprzeciwy oraz postępowania sporne przed Urzędem

Patentowym RP	461
1. Uwagi co do istnienia okoliczności uniemożliwiających udzielenie praw własności przemysłowej	461
2. Sprzeciwy	462
2.1. Sprzeciw wobec prawomocnej decyzji o udzieleniu patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy lub prawa z rejestracji	462
2.2. Sprzeciw wobec zgłoszenia znaku towarowego	463

3. Postępowania sporne	466
3.1. Uwagi ogólne	466
3.2. Wybrane kategorie postępowań spornych	469
3.2.1. Postępowanie w sprawie o unieważnienie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji	469
3.2.2. Postępowanie w sprawie o stwierdzenie wygaśnięcia patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji	476
3.2.3. Postępowanie w sprawach o udzielenie licencji przymusowej i zmianę decyzji o udzieleniu licencji przymusowej	489

Rozdział VIII

Ochrona dóbr niematerialnych w trybach międzynarodowych

i ponadnarodowych (regionalnych)	490
1. Uwagi ogólne	490
2. Utwory i przedmioty praw pokrewnych	490
3. Przedmioty własności przemysłowej	500
3.1. Zasady ogólne	500
3.2. Ochrona wynalazków i wzorów użytkowych	502
3.2.1. Uwagi ogólne	502
3.2.2. Procedura międzynarodowa (PCT)	503
3.2.3. Procedura regionalna europejska	506
3.3. Ochrona znaków towarowych	510
3.3.1. Procedura międzynarodowa	510
3.3.2. Tryb unijny	513
3.4. Ochrona wzorów przemysłowych	521
3.4.1. Procedura międzynarodowa	521
3.4.2. Tryb wspólnotowy (unijny)	523
4. Porozumienie TRIPS	526

Rozdział IX

Źródła informacji o chronionych dobrach niematerialnych (wzmianka) .....

1. Podstawowe akty prawne	533
2. Wybrane bazy danych dostępne <i>on-line</i>	535
3. Najważniejsze organy i instytucje	536

Bibliografia	537
---------------------------	------------

Załącznik (reprodukcje graficzne)	547
--	------------

WPROWADZENIE

Z własnością intelektualną spotykamy się na co dzień, niemal na każdym kroku. Może ona dotyczyć nas jako twórców np. prac pisemnych (szkolnych, dyplomowych, naukowych, publicystycznych, literackich), utworów fotograficznych, muzycznych lub informatycznych czy jako artystów wykonawców (np. aktorów w dziełach dramatycznych, filmowych, radiowych, instrumentalistów, tancerzy). Możemy być również innowatorami – w zakresie rozwiązań technicznych czy designerskich. Częściej jednak jesteśmy odbiorcami dóbr o charakterze intelektualnym. Występujemy w roli nabywców rzeczy materialnych (np. książek z dziełami literackimi, płyt z utworami muzycznymi, odzieży ze znakami towarowymi, mebli stworzonych według wzorów przemysłowych), w których takie dobra są zawarte, a także w roli widzów, słuchaczy, uczestników imprez artystycznych, rozrywkowych czy użytkowników mediów i nośników nowych technologii, zwłaszcza internetu, które w swym przekazie zawierają dobra niematerialne. W jednym i drugim przypadku jesteśmy podmiotami, do których odnoszą się, choćby pośrednio, regulacje prawa własności intelektualnej. Wiedza w tym zakresie staje się wymogiem czasów i niemal życiową koniecznością, zwłaszcza w kontekście rozwoju i coraz powszechniejszego stosowania nowych technologii, które wykorzystują i umożliwiają powszechny dostęp do dóbr niematerialnych.

Własność intelektualna w najszerszym znaczeniu tego terminu odnosi się do wszelkich dóbr o charakterze niematerialnym, tj. wytworów ludzkiego umysłu, cechujących się twórczym charakterem albo innymi właściwościami zależnymi od dziedziny własności intelektualnej, do której należą, istniejących w świadomości człowieka, niepowiązanych bezpośrednio i koniecznie z przedmiotami materialnymi. Są to przede wszystkim utwory w rozumieniu prawa autorskiego (m.in. literackie, muzyczne, architektoniczne, programy komputerowe), rezultaty twórczości technicznej (wynalazki, wzory użytkowe, topografie układów scalonych, projekty racjonalizatorskie), wytwory wzornictwa przemysłowego czy oznaczenia (znaki towarowe, oznaczenia geograficzne). Niektóre spośród wskazanych wyżej kategorii przedmiotów są chronione bez wymogu dopełnienia jakichkolwiek formalności (utwory, niezarejestrowane wspólnotowe wzory przemysłowe), w przypadku innych objęcie ochroną wymaga wszczęcia odpowiednich postępowań administracyjnych,

których celem jest udzielenie przez powołane do tego organy wyłącznych praw własności intelektualnej.

Podmiotowe prawa własności intelektualnej zapewniają z jednej strony możliwość wyłącznego korzystania z dóbr niematerialnych i rozporządzania nimi (np. w drodze przenoszenia praw albo udzielania licencji), a z drugiej umożliwiają zakazywanie osobom trzecim wszelkich form naruszania takich uprawnień. W sytuacji naruszenia praw uprawniony może dochodzić stosownych roszczeń w postępowaniu cywilnym, w szczególności może żądać zaniechania naruszenia, usunięcia jego skutków, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści czy naprawienia wyrządzonej szkody. W niektórych przypadkach można się również domagać wydania przez sąd orzeczenia o bezprawnie wytworzonych produktach oraz środkach i materiałach, które zostały użyte do ich produkcji. Niezależnie od powyższych roszczeń w określonych sytuacjach do ochrony własności intelektualnej mogą znaleźć zastosowanie także środki ochrony karnoprawnej lub środki o charakterze administracyjnoprawnym.

Twórcom dóbr o charakterze niematerialnym – niezależnie od tego, czy nastąpiło przeniesienie praw majątkowych do takich wytworów (np. na rzecz pracodawcy czy przedsiębiorcy), czy też nadal są majątkowo uprawnieni, a nawet po wygaśnięciu praw majątkowych – przysługują prawa osobiste związane z samym faktem stworzenia danego dobra niematerialnego. Do podstawowych praw osobistych zalicza się: prawo do autorstwa, prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu wytworu intelektu publiczności oraz prawo do nienaruszalności treści i formy stworzonego dobra (tzw. prawo do integralności). Prawa takie są ściśle związane z osobą twórcy, nie można ich przenieść ani się zrzec.

Spółeczna świadomość korzyści związanych z ochroną własności intelektualnej nieustannie wzrasta. Zarówno duże korporacje, jak i średni czy mali przedsiębiorcy, a także twórcy indywidualni dostrzegają w ochronie dóbr niematerialnych sposób na skuteczną ochronę innowacji, zapewnienie lub utrzymanie określonej pozycji rynkowej czy statusu zawodowego. Nowe produkty, technologie czy oznaczenia z dziedziny własności przemysłowej, po dokonaniu zgłoszenia we właściwym organie (np. Urzędzie Patentowym RP, Europejskim Urzędzie Patentowym, Urzędzie Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej), można bezpiecznie upubliczniać, w szczególności wprowadzać do obrotu, reklamować, opisywać w publikacjach, korzystając z przywileju pierwszeństwa wynikającego ze zgłoszenia (w niektórych przypadkach także z faktu wcześniejszego ujawnienia na określonej wystawie). Niebagatelną rolę motywacyjną przy podejmowaniu decyzji w sprawie objęcia dobra niematerialnego ochroną na mocy praw własności intelektualnej, w szczególności praw własności przemysłowej, odgrywa także niewątpliwa szansa na prestiż, a nawet swego rodzaju nobilitację, jakie wiążą się z uzyskaniem ochrony, zwłaszcza na poziomie europejskim (np. patent europejski, prawo z rejestracji unijnego znaku towarowego czy wzoru przemysłowego), co można łatwo przełożyć na relacje i konkretne

działania marketingowe. Konsumenci i inni odbiorcy towarów czy usług w swych wyborach coraz częściej uwzględniają bowiem to, czy dana firma i produkt legitymują się certyfikatami poświadczającymi uzyskanie stosownej ochrony. Może to być bez wątpienia istotny przyczynek do budowania wiarygodności oraz zaufania wśród klientów i kontrahentów. Największą, choć niekiedy trudno zauważalną dla zewnętrznego obserwatora wartością związaną z właściwie pojętą ochroną własności intelektualnej jest bezpieczeństwo prawne i możliwość nieskrępowanego rozwoju podmiotów uprawnionych (przedsiębiorców, twórców).

* * *

Celem niniejszej monografii naukowej jest omówienie podstawowych zagadnień prawa własności intelektualnej, w szczególności prawa autorskiego i prawa własności przemysłowej, w ujęciu cywilistycznym. W książce usystematyzowano i przedstawiono w sposób przystępny metodologicznie i językowo zagadnienia dotyczące definicji, przesłanek ochrony, powstania praw podmiotowych oraz ich wykonywania i ochrony cywilnoprawnej – w odniesieniu do wybranych, najbardziej reprezentatywnych dóbr niematerialnych. Publikacja ma charakter teoretycznego zarysu wykładu z uzupełniającymi wskazówkami praktycznymi, który stanowi rezultat subiektywnego i niewyczerpującego wyboru autora. Kryterium tego wyboru stanowiła, nadana zwłaszcza przez ustawodawcę, ranga poszczególnych przedmiotów ochrony i ich znaczenie dla funkcjonowania systemu ochrony praw własności intelektualnej, jak również częstotliwość występowania podejmowanych zagadnień w praktyce. W książce ograniczono do niezbędnego minimum powoływanie numerów jednostek redakcyjnych aktów prawnych, kierując się wymogiem zachowania przejrzystości i płynności wypowiedzi.

Publikacja jest owocem ponad 20 lat doświadczeń autora jako wykładowcy uniwersyteckiego, pracownika naukowego, a jednocześnie adwokata oraz polskiego i europejskiego rzecznika patentowego.

Niniejsze opracowanie może stanowić użyteczną pomoc:

- w nauce przedmiotu – w toku studiów prawniczych, nieprawniczych (inne nauki humanistyczne, kierunki techniczne, a także artystyczne) oraz w ramach studiów podyplomowych i doktoranckich;
- w praktyce zawodowej jako kompendium wiedzy o podstawowych kwestiach dotyczących ochrony własności intelektualnej w profesjach prawniczych i innych zawodach;
- w praktyce urzędniczej pracowników urzędów administracji rządowej, organów samorządu terytorialnego oraz innych jednostek wykonujących władzę publiczną;
- w stosowaniu i przestrzeganiu obowiązującego prawa na własny użytek członków różnych grup społecznych, w szczególności: twórców dzieł, wynalazców, artystów wykonawców, przedsiębiorców, pracowników, uczestników procesów edukacyjnych, oświatowych i kulturalnych.

Niniejsza publikacja odnosi się głównie do regulacji tworzących polski system prawa własności intelektualnej. Unijne i międzynarodowe porządki prawne zostały powołane jedynie wybiórczo – przede wszystkim na tle prawnoporównawczym, w celu uzupełnienia lub rozszerzenia omówienia najbardziej istotnych kwestii unormowanych odmiennie. Wyjątek stanowi rozdział poświęcony ochronie dóbr niematerialnych w trybach międzynarodowych i ponadnarodowych (regionalnych). Stan prawny wydania (w tym dostępu do źródeł elektronicznych) jest aktualny na dzień 30 czerwca 2021 r.

Przykładowo, w fotografii ochronie autorskoprawnej podlega zasadniczo:

- kompozycja i kadrowanie, na które składają się punkt widzenia i usytuowanie fotografowanego obiektu, jego układ i pozycja (poza);
- perspektywa;
- tło;
- efekty będące pochodną zastosowanego (zastanego) oświetlenia i cieniowania oraz doboru ustawień w zakresie kolorystyki;
- środki wyrazu związane z użyciem określonego obiektywu, w szczególności zastosowana odległość ogniskowej (od której zależy punkt widzenia, perspektywa, wygląd tła), maksymalny otwór względny (determinujący ilość światła przechodzącego przez obiektyw do wnętrza aparatu fotograficznego), liczba listków przysłony (która ma wpływ na efekt rozmycia tła – tzw. *bokeh*), tryb makro;
- efekty będące pochodną zastosowanych ustawień obiektywu i aparatu (przysłona, czas otwarcia migawki, czułość, balans bieli itd.);
- środki wyrazu związane z obróbką zdjęcia po jego wykonaniu (wywoływanie, korekta cyfrowa).

Zakres ochrony fotografii jako przedmiotu prawa autorskiego zależy w dużej mierze od rodzaju (przedmiotu) fotografii. W przypadku zdjęć architektury czy krajobrazu fotograf ma mniejszy zakres wpływania na ukształtowanie fotografowanych obiektów, może je jednak przedstawić za pomocą określonej kompozycji (kadrowania), zastosować nietypowy punkt widzenia czy perspektywę. W odniesieniu do portretów możliwości indywidualizacji zdjęcia są większe (np. znamiona poza modelki/modela, oryginalna charakteryzacja, użycie nietypowych rekwizytów, określona lokacja: plener, studio oraz scenografia). W przypadku makrofotografii (np. zdjęć owadów, flory, fotografii reklamowej) ochronie może podlegać charakterystyczny układ fotografowanych przedmiotów, kompozycja, kolorystyka, światłocien, a w mniejszym zakresie elementy tła, które w tego typu fotografii są zazwyczaj zdecydowanie mniej istotne, choć niepozbawione znaczenia w kontekście tworzenia efektu artystycznego.

Zestawienie dwóch fotografii ślubnych widoczne na ilustracji 1 zamieszczonej niżej (w załączniku do książki znajduje się także kolorowa wersja tej ilustracji) ukazuje, jakie elementy tego typu zdjęć mogą podlegać ochronie na podstawie prawa autorskiego oraz na czym może polegać naruszenie praw autorskich w przypadku fotografii o nietypowym charakterze czy przekazie artystycznym.

Ilustracja 1. Zestawienie fotografii ślubnych

Fotografia 1
Błażej i Anna Urbaniak

Fotografia 2
Rafał Bednarz (Fotofabryka)
www.fotofabryka.info.pl

Źródło: <http://sylwiamucha.fotoblogia.pl/2700,sprawa-plagiatu-zdjecia-slubnego-final>. Wizerunki osób pozujących zostały ukryte na obydwu zdjęciach.

Fotografia 2 powstała wcześniej i przedstawia młodą parę na tle zaoranego pola. Charakterystycznymi elementami zdjęcia są: specyficzny układ modeli, zastosowane rekwizyty, perspektywa oraz w pewnym zakresie – lokacja. Te elementy decydują o indywidualnym charakterze wcześniejszej fotografii i przesądzają o naruszeniu praw do niej. Dla ochrony autorskoprawnej mniejsze znaczenie ma natomiast w tym przypadku przedstawienie na zdjęciu konkretnych osób, tło (zwłaszcza w odniesieniu do fotografii 1), oświetlenie czy zastosowana kolorystyka. Przez odejście od kanonu estetycznego zdjęć ślubnych autor fotografii 2 uzyskał ochronę, której zakres wychodzi w pewnych aspektach poza samą formę (sposób wyrażenia) dzieła i zbliża się do ochrony pośredniej przynajmniej niektórych elementów jego treści. Jest to zresztą cecha charakterystyczna utworów o wysokim ładunku twórczości i oryginalności.

Z kolei ilustracja 2 zamieszczona niżej (w załączniku do książki znajduje się także kolorowa wersja tej ilustracji) pokazuje odmienności wystarczające, by przyjąć, że nie doszło do naruszenia praw autorskich do fotografii.

Ilustracja 2. Zestawienie fotografii architektury

Louis Sahuc „Decatur St. Gate”

Lee Tucker „Breaking Mist”

Źródło: http://www.louissahuc.com/gallery/main.php?g2_itemId=469 oraz <http://www.jazzystuff.com/ltmist1.html>.

Zdjęcia różnią się sposobem kadrowania (fragment ulicy i chodnika z krawężnikiem widoczny na fotografii „Breaking Mist”, charakterystyczny sposób przedstawienia drzew bananowych na fotografii „Decatur St. Gate”), oświetleniem, cieniowaniem (na które wpływ miały zastane warunki pogodowe, w szczególności mgła). Przy analizie porównawczej istotne znaczenie ma okoliczność, że fotografowany obiekt należy do elementów architektury, a możliwości wyboru punktu widzenia są ograniczone.

Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili **ustalenia**, chociażby miał postać nieukończoną (np. szkic, zarys, plan – por. uwagi przedstawione wyżej odnośnie do ochrony części dzieła w pierwszym rozumieniu). Ustalenie polega na uzewnętrznieniu formy utworu w sposób umożliwiający zapoznanie się z nim przez osoby postronne, ale nie oznacza konieczności utrwalenia (sporządzenia egzemplarza – materialnego nośnika dzieła). Orzecznictwo precyzuje przykładowo, że utwór artystyczny staje się przedmiotem prawa autorskiego, gdy następuje ustalenie, polegające na przybraniu przez dzieło jakiegokolwiek postaci, nawet nietrwałej, jednak na tyle stałej, żeby treść i cechy utworu wywierały efekt artystyczny¹⁸⁰.

¹⁸⁰ Por. wyrok SN z 25.04.1973 r., I CR 91/73, LEX nr 310841.

Ochrona przysługuje twórcy **niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności**. Nie ma konieczności zamieszczania noty *copyright* ani dokonywania zgłoszenia, rejestrowania czy wszczynania innej sformalizowanej procedury służącej uzyskaniu ochrony.

Dzieło, o ile spełnia przesłanki objęcia ochroną autorskoprawną, podlega ochronie bez względu na:

- poziom wartości artystycznej i materialnej;
- przeznaczenie (czysto estetyczne albo użytkowe lub o charakterze mieszanym)¹⁸¹;
- sposób wyrażenia (użyte środki formalne);
- atrybuty twórcy (talent, zdolności, wykształcenie, uznanie);
- rozmiar pracy twórczej prowadzącej do stworzenia dzieła;
- zamiar stworzenia utworu¹⁸²;
- źródło i zakres ewentualnej inspiracji.

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- **akty normatywne lub ich urzędowe projekty;**
- **urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;**
- **opublikowane opisy patentowe lub ochronne;**
- **proste informacje prasowe.**

Przyjmuje się, że wskazane wyżej wyłączenia mają charakter całkowity. Wytwory intelektualne zaliczone do którejkolwiek z wymienionych kategorii są pozbawione ochrony autorskoprawnej zarówno w przypadku eksploatacji w całości, jak i w części oraz niezależnie od kontekstu, w jakim następuje ich używanie¹⁸³. Sam fakt uznania przez ustawodawcę określonych typów dóbr o charakterze intelektualnym za wyłączone spod ochrony prawa autorskiego nie oznacza jednak, że istnieje całkowita swoboda reprodukowania i rozpowszechniania takich wytworów. Wolność ta może podlegać ograniczeniom na podstawie innych przepisów, w szczególności ustanawiających ochronę dóbr osobistych, tajemnicy czy służących zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Reprodukowanie bądź rozpowszechnianie omawianych materiałów może stanowić działanie wywołujące szkodę, podlegającą naprawieniu na zasadach ogólnych¹⁸⁴.

Do kategorii **aktów prawnych i ich urzędowych projektów** zalicza się najczęściej ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia jako źródła powszechnie obowiązującego prawa. Aktami normatywnymi mogą być także akty prawa miejscowego na obszarze działania organów, które je ustanowiły. Omawiana regulacja dotyczy również zagranicznych aktów prawnych. Jeśli chodzi o urzędowe projekty aktów prawnych, to są nimi wszystkie projekty przygoto-

¹⁸¹ Por. wyrok SN z 22.06.2010 r., IV CSK 359/09, LEX nr 694267.

¹⁸² Por. wyrok SA w Warszawie z 3.08.2006 r., VI ACa 151/06, LEX nr 558383.

¹⁸³ Por. wyrok SA w Lublinie z 31.03.2005 r., I ACa 83/05, LEX nr 535043.

¹⁸⁴ Por. wyrok SN z 26.09.2001 r., IV CKN 458/00, LEX nr 52711.

wywane w ramach procesu legislacyjnego, które zostały objęte formalnie daną inicjatywą prawodawczą i w ten sposób uzyskały status projektów oficjalnych. Analizowane wyłączenie spod ochrony autorskoprawnej nie dotyczy natomiast tłumaczeń aktów prawnych i ich urzędowych projektów, chyba że mają one charakter urzędowy.

Materiałem urzędowym jest to, co pochodzi od urzędu lub innej instytucji państwowej, dotyczy sprawy urzędowej bądź powstało w rezultacie zastosowania procedury urzędowej¹⁸⁵. Z kolei dokumentem urzędowym jest dokument sporządzony oficjalnie w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, jak również przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje pozarządowe w zakresie zleconych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji publicznej.

Dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo stwierdzone lub zaświadczone. Powyższe ujęcie nawiązuje do odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania cywilnego oraz Kodeksu postępowania administracyjnego¹⁸⁶. Za dokumenty i materiały urzędowe uznano w orzecznictwie i piśmiennictwie np.:

- wyroki sądów powszechnych;
- decyzje administracyjne;
- obwieszczenia i komunikaty urzędowe;
- wycenę nieruchomości jednostek samorządu terytorialnego lub Skarbu Państwa¹⁸⁷;
- zbiór pytań egzaminacyjnych w związku z ubieganiem się o uzyskanie prawa jazdy¹⁸⁸;
- opinie i raporty biegłych rewidentów powstające w rezultacie zastosowania procedury urzędowej;
- mapy w formie barwnego wydruku stanowiące załączniki do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i będące integralną częścią dokumentu urzędowego;
- opinie i ekspertyzy sporządzone na zlecenie Kancelarii Prezydenta RP jako spełniające funkcję służebną w procesie podejmowania decyzji przez najwyższy organ władzy wykonawczej¹⁸⁹;
- ocenę techniczną wykonanych robót budowlanych, sporządzoną na prywatne zlecenie strony, po zobowiązaniu przez organ do jej przedłożenia. Ocena taka staje się z chwilą dołączenia do akt sprawy dowodem w prowadzonym postępowaniu, a jednocześnie dokumentem urzędowym¹⁹⁰.

¹⁸⁵ Por. wyrok SN z 26.09.2001 r., IV CKN 458/00, LEX nr 52711.

¹⁸⁶ Ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735).

¹⁸⁷ Por. wyrok WSA w Gdańsku z 21.02.2006 r., II SA/Gd 897/05, ONSAiWSA 2007/2, poz. 41.

¹⁸⁸ Por. wyrok SN z 26.09.2001 r., IV CKN 458/00, LEX nr 52711.

¹⁸⁹ Por. wyroki NSA: z 27.01.2012 r., I OSK 2130/11, LEX nr 1126276; z 29.02.2012 r., I OSK 2196/11, LEX nr 1145090.

¹⁹⁰ Por. wyrok NSA OZ w Białymstoku z 29.01.2003 r., SA/Bk 1171/02, LEX nr 575143.

W publikacji usystematyzowano i przystępnie omówiono zagadnienia ochrony własności intelektualnej, zwłaszcza w dziedzinie prawa autorskiego oraz prawa własności przemysłowej. Zakres opracowania obejmuje m.in.:

- utwory w rozumieniu prawa autorskiego,
- przedmioty praw pokrewnych (artystyczne wykonania, fonogramy i wideogramy, nadania programów, pierwsze wydania, wydania naukowe i krytyczne),
- przedmioty własności przemysłowej (w szczególności wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne), jak również
- inne dobra niematerialne: *know-how*, firmę, nazwę przedsiębiorstwa, nazwy domen internetowych, bazy danych.

W monografii autor omówił podstawowe definicje, przesłanki i wymogi praktyczne związane z uzyskiwaniem ochrony dóbr niematerialnych, rodzaje praw chroniących takie dobra, tryby ochrony: krajowe, ponadnarodowe (unijne) i międzynarodowe. Poruszył także zagadnienia procesowe związane z naruszaniem praw własności intelektualnej. W publikacji zawarto liczne przykłady, ilustracje, tabele oraz wskazówki dotyczące sposobu ubiegania się o ochronę dóbr niematerialnych, a także wykonywania praw własności intelektualnej (w tym problematykę umów przenoszących prawa i umów licencyjnych) oraz ich ochrony.

Książka jest przeznaczona dla studentów, zwłaszcza wydziałów prawa, doktorantów, twórców, przedsiębiorców oraz pracowników. Zainteresuje także praktyków: adwokatów, radców prawnych, rzeczników patentowych, sędziów, prokuratorów, urzędników.

Krzysztof Czub – doktor nauk prawnych; adwokat; adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; polski i europejski rzecznik patentowy, wiceprezes Polskiej Izby Rzeczników Patentowych, członek Krajowej Rady Rzeczników Patentowych; redaktor naczelny kwartalnika „Rzecznik Patentowy. Problemy Ochrony Własności Intelektualnej”, autor kilkudziesięciu publikacji z zakresu prawa cywilnego i prawa własności intelektualnej.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9788382462678 W01P01

ISBN 978-83-8246-267-8

9 788382 462678

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL